

Документ Независне Државе Хрватске о логорисању српског становништва села Кукуњевац у Концентрациони логор Јасеновац

Мирко Димић

УДК 341.485(=163.41)(497.13)"1941/1945"

Кустос, ЈУ СП Доња Градина
mirkodimic@jusp-donjagradina.org

Апстракт: Документ о логорисању српског становништва села Кукуњевац у Концентрациони логор Јасеновац је настао 23. октобра 1942. године у Загребу у Одјелу за јавну сигурност Врховног оружничког заповједништва НДХ. Његова суштина је однос оружника и усташа на подручју жупе Ливац-Запоље, котар Пожега и Пакрац. У документу се помиње страдање мјештана српске националности села Кукуњевац од стране усташа.

Кључне ријечи: документ, НДХ, православци, убиство, Јасеновац, пљачка

Документ, који овдје објављујемо, о логорисању српског становништва села Кукуњевац у Концентрациони логор Јасеновац је настао 23. октобра 1942. године у Загребу у Одјелу за јавну сигурност Врховног оружничког заповједништва НДХ. Копија документа налази се у архиви докумената ЈУ СП Доња Градина, неинвентарисано.

У документу под тачком један је извјештај са подручја Вилић Села, Котар Пожега, у којем се наводи да се из напуштених српских имања одвозе житарице. У току два дана, 7. и 8. октобра 1942, одвезено је 142 запрежних кола. Због пописивања украдене робе од стране оружника дошло је до сукоба са усташама који су запријетили да се то не ради. У документу се помиње и њемачка војска која такође убире летицу са напуштених српских имања и при томе ангажује сељаке Хрвате, јер других нема.

Други дио документа је извјештај о убиству српских сељака у селу Кукуњевац као и о том да је цјелокупно становништво логорисано

у Концентрациони логор Јасеновац. Приликом транспорта Срба 11. октобра 1942. из Кукуњевца у логор, убијено је 15 сељака, који су закопани у близини цркве. Након тога су њемачке војне власти 15. октобра откопале масовну гробницу и извршили увиђај. Овај догађај посебно је разбјеснио усташе који су, по документу, оптужили оружнике и упали им у станицу у Кукуњевцу те им пријетили смрћу оптужујући их да су они рекли њемачкој војној власти за поменута убиства.

Под тачком један, у Вилић Селу нема других сељака до Хрвата, те се наводи да су имања напуштена од стране одбјеглих или расељених Срба. Гдје су то Срби побјегли или гдје су се раселили? У непотпуном попису жртва¹ из овог села је убијено 67 жртава српске националности, посебно су страдали у усташким покољима љета 1942. у селу Слобоштина и Павловци.²

Под тачком два разматра се дешавање у селу Кукуњевац. Све српско становништво села је 11. октобра депортовано у Концентрациони логор Јасеновац, приликом чега је убијено 15 мјештана. У селу је током рата, по непотпуним подацима, убијено 883 људи српске националности³, већином се ради о цивилним жртвама рата. Број од 15 убијених је изузетно мали у односу на попис жртава, у којем се наводи да су страдали у масовном покољу у самом селу 1942. као и у сјећању преживјеле жртве.⁴ Приликом масовног покоља 11. октобра, као једно од мјеста злочина наводи се православна црква у селу Кукуњевац, Храм Свете Петке.⁵ У документу се за 15 убијених наводи да су закопани покрај цркве. Можемо претпоставити да се ради о 15 жртава за које су усташе окривљене и пријављене њемачким војним властима.

---

¹ Popis žrtava drugog svjetskog rata u Hrvatskoj, opština Slavonska Požega, naselje Vilić Selo, 2019-2020.

² За више информација о масовним убиствима Срба на наведеном подручју видјети: Миле Дакић, *Дереза и Слобоштина недужне убијене*, Београд 2016.

³ Popis žrtava..., opština Pakrac, naselje Kukuñevac, 1506-1517.

⁴ Vladimir Dedijer, Antun Miletić, *Proterivanje Srba sa ognjišta 1941-1944*, Београд 1989, 180-183.

⁵ Јован Мирковић, *Страдање Српске православне цркве у Независној Држави Хрватској - фотомонографија*, Београд 2016, 184.

Транскрипт документа

Независна Држава Хрватска
Врховно оружничко заповједничтво
Одјел за јавну сигурност
Број 3040 / Тајно
У Загребу, дне 23. листопада 1942.

ТАЈНО

Предмет: Однос између оружника и усташких постројби.

1. ГЛАВНОМ СТОЖЕРУ ДОМОБРАНСТВА /Очевидни одјел/,
2. ЗАПОВЈЕДНИЧТВУ УСТАШКЕ ВОЈНИЦЕ /Надзорни одјел/.
3. ГЛАВНОМ РАВНАТЕЉСТВУ ЗА ЈАВНИ РЕД И СИГУРНОСТ.

Оружничко крилно заповједничтво у Новој Градишки са Бр. 1805/Тај. од 19. листопада 1942. предложило је сљедеће извјешће:

„1./ Како је на подручју постаје Вилић Село, котара Пожега, учестало безправно одвожење животних намирница /кукуруза, кромпира, тикава и др./ са имања одбјеглих или исељених православаца, то је, да би се ово донекле сприечило и ове житарице довезле и сакупиле за државу, а да би се имало података тко је возио ове житарице па макар и за државу, котарски предстојник из Пожеге на дан 7. листопада 1942, приликом бављења у обћини Вилић Село, издао је заповјед оружничкој постаји, да свака оваква кола која превозе житарице запише и податке достави котарској области. Заповједник постаје Вилић Село је ово почео одмах пописивати тако, да је за два дана т.ј. 7. и 8. листопада записао 142 кола која су возила за Пожегу кукуруз, кромпир и тикве, које је возила 2. сатнија усташле обранбене бојне у Пожеги. Поводом овога је 8. листопада 1942. дошао у постају у Вилић Село, заповједник наведеног усташког сата г. Гаџо и запитао заповједника постаје по чијој заповједи записује кола која превозе за њих у Пожегу наведене

житарице. Када му је заповједник постаје одговорио, да ово чини по заповједи котарске области у Пожеги, надпоручник г. Гаџо запретио је заповједнику постаје, да се животом не шали, да у будуће записује кола која превозе за њих житарице у Пожегу, те да несмије више ни једна кола записати која буду за поменути сат превозила житарице. Због овога заповједник постаје онемогућен да и даље извршава заповјед котарског предстојника, јер се боји за свој живот, а наведени сат и даље врши бербу по свим напуштеним селима и све одвози за себе у Пожегу. Ове житарице сабирају и Њемачке постројбе, које дају брати сељацима околних села на пола, те и они одвозе за себе. За приевоз ових житарица употребљују се сељаци Хрвати јер других и нема, и то морају оставити сав свој пољски посао око сијања жита и вршити приевоз сабраних житарица у Пожегу, што ствара велико негодовање и незадовољство код тамошњих сељана.

2./11. листопада 1942. усташки ообранбени здруг у Липику извршио је иселјавање житеља православне вјере из села Кукуњевац, у сабирни логор у Јасеновац. Овом приликом убијено је 15 људи. Сви су ови закопани на мјестуубиства у близини цркве.

15. листопада 1942. Њемачке војне власти су дошле у село Кукуњевац и по овом дјелу повеле извиде. Помоћу редарственог пса Њемачки војни органи у присућу заповједника постаје Кукуњевац пронашли су мјесто гдје су убијени сељаци закопани одкопали су их и извршили увиђај, те поново закопали. Поводом овога, исти дан у вече дошао је у постају у Кукуњевац један усташки частник и рекао, да су оружници криви што су Нијемачке војне власти сазнале за овај случај, те је запретио, да ће све оружнике за ово побити а особно наредника Божака и заповједника постаје наредника Симчића. Овом приликом му, како је са њим било још усташа, викали на оружнике и на постаји се непристојно и грубо понашали, те су овако довели оружнике у страх за свој властити живот без да су ма шта криви. Како ово нису осамљени случајеви, већ оваквих случајева има без мало на свим постајама, то се оружничтво доводи у шкрипац. Мора извршавати строго и по законима све налоге и заповједи претпостављених и мјеродавних службених области а са друге стране на ово извршавање приети им животна опасност од онога са киме су позвани да ће у пробитцима нашег народа и самим државним пробитцима сурађују и да између њих влада највећа хармонија. Оружници су онемогућени за вршење ма какове дужности. Осим тога као што показује и случај под 2. оружници ни криви ни ду-

жни извргнути су животној опасности тако да и покрај борбе са партизанима, морају још стрепити за свој живот и од стане усташа.

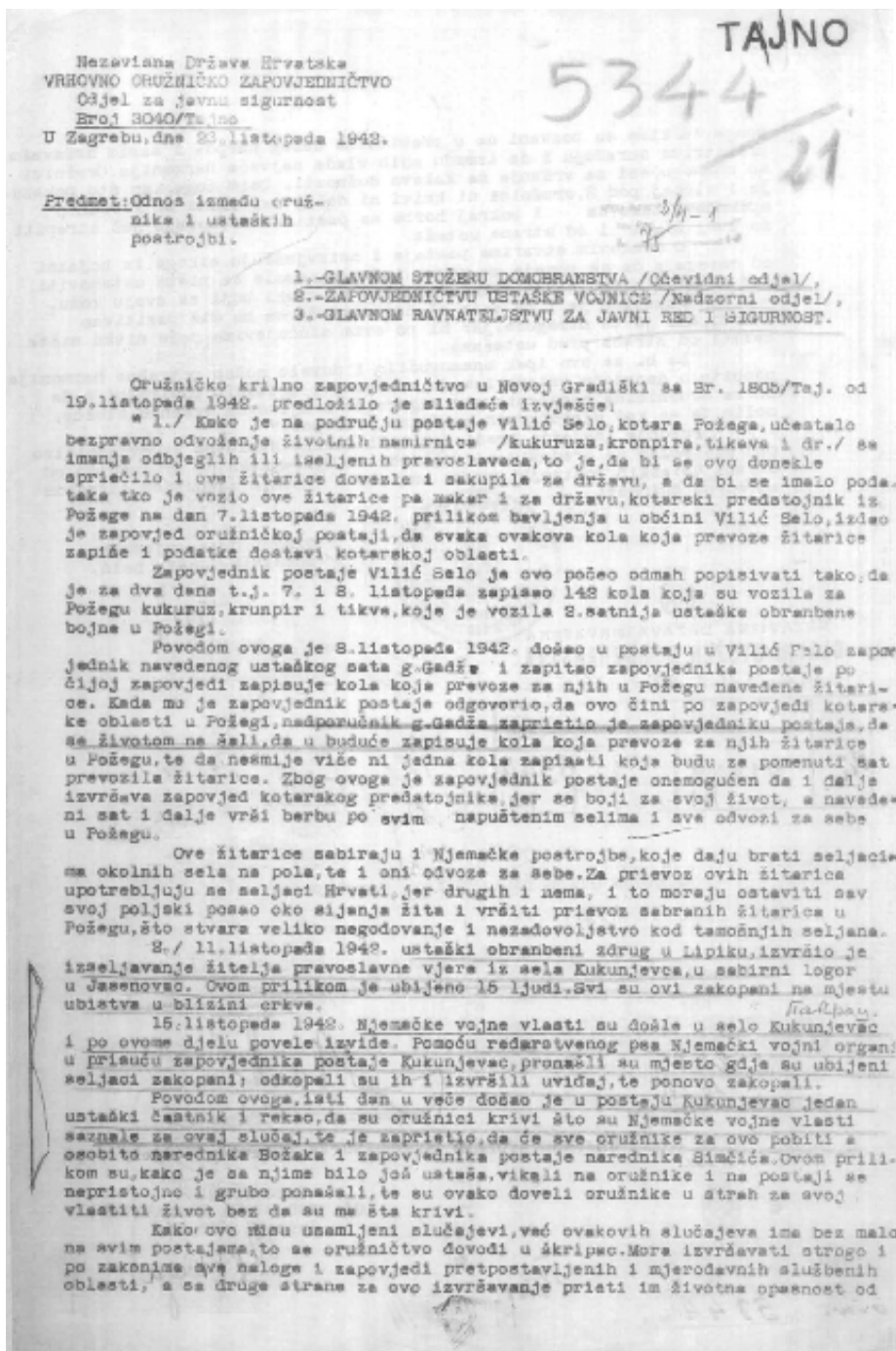
О оваквим стварима постаје и неизвјешћују никога из бојазни од освете да се поведе ма каква истрага неможе се ништа установити, јер несмије нитко ништа доказати пошто се сваки боји за своју кожу. Покушано је и по овим случајевима да се ма шта позитивно утврди, али је то немогуће, јер ни по овим случајевима неће нитко ништа казати од страха пред усташама. Да би се ово ипак онемогућило и довела нужно потребна хармонија особито у данашње вриеме између оружника и усташких постројби и да би се оружницима загарантовала сигурност у њиховом вршењу службе молим да се код мјеродавних предузме потребно.“ Предње извјешће предлагем ради знања. Насловно заповједничтво под 2. — молим за предузимање потребних мјера, како се оружничтво од стране усташким постројби не би ометало у вршењу законском одредбом одредне дужности.

Главни дозаповједник,
пуковник, Јосип Боић

Mirko Đimić

A Document of the Independent State of Croatia on the imprisonment of the Serb population of the village of Kuknjevac in the Jasenovac concentration camp

A document on the imprisonment of the Serb population of the village of Kuknjevac in the Jasenovac concentration camp was created on 23 October 1942 in Zagreb, in the Department for Public Security of the Gendarme Command of the Independent State of Croatia. Essentially, the document captures the relationship between the field police (gendarmes, *oružnici*) and the *ustaše* (fascist militia) on the territory of the Great Parish of Livac-Zapolje, districts of Požega and Pakrac. This document mentions the ordeal of the Serb villagers from Kuknjevac under the *ustaše*.

3.

могу, се тиме су правани да у пробицема нашег народа и свим државним проблемима сарађују и да између њих влада највеће хармоније. Кружници су усвојени да се врћање се законске дужности. Ова тога, као што се каже, је и случај под 2. кружници ни криви ни дужни извргнути се животнај опасности тако да и покрај борбе се партизанима, сарађују још стрепити се свој живот и од стране усташа.

О свакојим стварима постаје и неизвјешћују никог из Бујани од ових, а да се поведе на каква истрага неможе се ништа установити. Јер неможе нико ништа дократи, пошто се сваки боји се своју смрт.

Реакција је и по овим случајевима да се на шта позитивно утврди, али је то немогуће, јер ни по овим случајевима неће нико ништа касати од стране пређ усташа.

Да би се ова ипак омогућило и дошла пуно потребне хармоније особито у данашње време између кружника и усташких постојби и да би се кружницима загарантовале сигурност у њиховом врћању алине, моли да се код међодржавних предузме потребне.

Предње извјешће предлаже рећи знање. Насловно заповједништво под 8. - моли се предузимање потребних мјера, како се кружничко од стране усташких постојби не би ометале у врћању законске одредбе одређене дужности.

Главни дозповједник,
поглавник, Јосип Булић.

НЕЗАВИСНА ДРЖАВА ХРВАТИКА
ГЛАВНИ ШТОЖЕР ДИМОБРАНСТВА

Почетак: 0... 17. X. 44... 194...

Број указа	Број указа	Датум	Број указа
110.	21203 Пол.		5344 Пол.

ГЛАВНОМ ШТАБУ ПОГЛАВНИКА - 3. редом на уред,
2/11.

F. n. 51.2. V. A. R. A.
ПРОЦЕНА СОВЈЕТСКОГ ШТАБА
Дојавни партизан
/Кубиц/

ГЛАВНОМ ШТАБУ ДИМОБРАНСТВА /Одјелни одјел/ - по
уреду.

ЗАПОВЈЕДИ
ГЛАВНОГ ШТАБА ПОГЛАВНИКА,
Генерал, /Фрлић/

сим. 5344 Пол.